

Diariennr: 2020/6860 / Beslutsdatum: 29 mar 2022

Skadeståndsanspråk mot staten med hänvisning till Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning

Justitiekanslerns beslut

Justitiekanslern avslår Returum ekonomisk förenings anspråk.

Ärendet

Bakgrund

Enligt ett beslut om löneutmätning i en arbetstagares lön hos arbetsgivaren Returum ekonomisk förening (Returum) bestämdes arbetstagarens förbehållsbelopp till 13 019 kr och utmätningens belopp till 1 627 kr. Av misstag betalade redovisningsbyrån som ombesörjde löneutbetalningar för Returums räkning in 13 019 kr i augusti 2019 till Kronofogdemyndigheten. Returum betalade, som det får förstås, även ut ett belopp motsvarande arbetstagarens lön med avdrag för förbehållsbeloppet till arbetstagaren avseende den aktuella månaden. Kronofogdemyndigheten beslutade den 29 augusti 2019 om utmätning av det inbetalda överskottet om 11 392 kr.

Utmätningens beslutet överklagades till Göteborgs tingsrätt. Av överklagandet framgick att Returum ville att utmätningens beslutet skulle ändras och att det felaktigt inbetalda beloppet skulle återbetalas.

Kronofogdemyndigheten yttrade sig över överklagandet och anförde bl.a. att utmätta medel hade fördelats och utbetalats till borgenärerna. Göteborgs tingsrätt beslutade den 14 oktober 2019 att upphäva utmätningens beslutet, utan att samtidigt förordna om att efterföljande fördelnings- och utbetalningsbeslut skulle upphävas.

Kronofogdemyndigheten återbetalade den 10 december 2019 ett belopp om 4 532 kr till Returum avseende medel som krediterats mot grundavgifter. Myndigheten skickade även återkrav till de sökande som hade mottagit betalningen av det inbetalda överskottet, varvid 2 582 kr återbetalades till Kronofogdemyndigheten, som i sin tur betalade ut beloppet till Returum. Resterande medel, dvs. 4 278 kr, har inte återbetalats till Kronofogdemyndigheten eller till Returum.

Anspråket m.m.

Returum har genom redovisningsbyrån begärt skadestånd av staten med 4 278 kr jämte ränta avseende det belopp som Returum inte har fått tillbaka från Kronofogdemyndigheten. Returum har även begärt ersättning med 11 250 kr avseende kostnaden för redovisningsbyråns arbete med att få de utmätta medlen återbetalda.

Som grund för anspråken har Returum, som det får uppfattas, i huvudsak åberopat att det var fel av Kronofogdemyndigheten att utmäta det belopp som hade betalats in för mycket och att sedan inte betala tillbaka det beloppet till Returum. Den felaktiga utmätningen rättades inte heller till av tingsrätten.

Kronofogdemyndigheten och Göteborgs tingsrätt har yttrat sig över anspråket.

Returum har yttrat sig över vad Kronofogdemyndigheten och Göteborgs tingsrätt har anfört.

Justitiekanslerns bedömning

Enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen ska staten ersätta bl.a. ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten svarar för.

Kronofogdemyndighetens och domstolarnas handläggning av och beslut i ärenden om utmätning är sådan

verksamhet.

Staten bär inte något strikt skadeståndsansvar för ofullkomligheter i den statliga verksamheten. Liksom övriga regler i skadeståndslagen innebär 3 kap. 2 § ett ansvar för styrkt vållande. Det är inte tillräckligt att en högre instans har kommit till ett annat slut eller gjort en annan bedömning än den myndighet eller domstol som har fattat det överklagade beslutet. Vid rättstillämpning finns det nämligen inte sällan utrymme för olika bedömningar eller beslut vilka var för sig kan framstå som riktiga i den meningen att det inte kan sägas att det ena eller andra ställningstagandet innefattar fel eller försummelse. I regel är det endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar som kan anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. Detta har på senare tid också uttryckts som att bedömningen av om en myndighet har varit oaktsam ska vara objektiv. Vid den bedömningen är det av stor vikt vad för slags regel, norm eller princip som har åsidosatts, vad dess normskydd omfattar och vilka risker felet eller försummelsen innebär. (Jfr bl.a. NJA 1994 s. 194 och 654, NJA 2003 s. 285, NJA 2007 s. 862 samt NJA 2013 s. 842 och 1210.)

Även om tingsrätten har ändrat Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning av det överskjutande beloppet kan inte Kronofogdemyndighetens beslut anses ha innefattat en sådan uppenbar oriktig bedömning som medför skadeståndsansvar för staten. Eftersom tingsrätten inte upphävde fördelnings- och utbetalningsbesluten har Kronofogdemyndigheten inte genom utsökning kunnat återbetala de utmätta medlen.

Enligt 18 kap. 14 § utsökningsbalken får domstolen när ett överklagande avseende ett beslut bifalles samtidigt pröva ett senare beslut i målet och häva detta, förutsatt att besluten har samband med varandra och det senare beslutet inte hade vunnit laga kraft mot klaganden när han eller hon överklagade det första beslutet. Om ett utbetalningsbeslut ändras ska Kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som ska betalas tillbaka (se 13 kap. 20 § utsökningsbalken). Om domstolen överväger att ändra ett utmättningsbeslut kan det därför finnas skäl för domstolen att kontrollera om det finns senare beslut som bör ändras. Det framstår som rimligt att domstolen i en sådan situation i vart fall ska kontrollera om det av handlingarna i ärendet framgår om sådana beslut finns. Det kan också nämnas att Högsta domstolen i avgörandet NJA 1984 s. 330 hävt både själva utmätningen och ett beslut om utbetalning, utan att det senare hade yrkats särskilt.

I detta fall hade fördelnings- och utbetalningsbesluten inte vunnit laga kraft vid tidpunkten för överklagandet av utmättningsbeslutet. Det framgår av överklagandet till tingsrätten att klaganden ville få tillbaka utmätta medel. Av Kronofogdemyndighetens yttrande till tingsrätten framgår vidare att myndigheten var förhindrad att återbetala medlen då dessa redan hade fördelats och utbetalats till borgenärerna. Att tingsrätten trots detta inte uppmärksammade att fördelnings- och utbetalningsbesluten behövde upphävas får anses utgöra ett sådant fel som grundar skadeståndsskyldighet för staten. Det sagda får anses gälla även om det inte var gäldenären som var part i målet utan den arbetsgivare som genom inbetalningen av utmättningsbeloppet var berörd av saken.

Frågan är då om övriga förutsättningar för skadestånd är uppfyllda. För att ersättning ska kunna lämnas måste det också finnas ett orsakssamband mellan felet och skadan.

De kostnader för arbete som Returum begärt ersättning för har uppkommit till följd av att Returum, genom redovisningsbyrån, felaktigt betalade in för mycket pengar till Kronofogdemyndigheten och till arbetstagaren betalade ut ett belopp motsvarande lönen efter avdrag för förbehållsbeloppet. Skadan har i denna del således inte utgjort en följd av att utbetalningsbeslutet inte upphävdes av tingsrätten. Det föreligger således inte något orsakssamband mellan felet och skadan. Beträffande det belopp som inte har återbetalats till Returum saknas det även underlag för bedömningen att återbetalning inte alls kan komma att ske och att skadan därför inte är slutlig.

Vid denna bedömning saknas det skäl för Justitiekanslern att pröva frågan om Returum genom eget vållande medverkat till skadan och om ett eventuellt skadestånd därför ska jämkas helt eller delvis.

Returums anspråk ska alltså avslås.